

SAARA NURMO

VAITONAISET

KIRJA SUOMALAISESTA
LÄHISUHDEVÄKIVALLASTA

Atena

© Saara Nurmo ja Atena / Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

Atena
Jyväskylä
atena.fi

ISBN 978-951-1-46905-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023

*Omistettu Kaisalle, Ainolle, Elisalle
ja kaikille niille naisille, joita on satutettu.*

*Jokaisen tulisi saada kokea parisuhteessa
olevansa rakastettu ja kunnioitettu.*

Sisällys

Aluksi	9
Kaisa – Unelma ydinperheestä	17
Aino – Elämää varjostava mörkö	49
Elisa – Mitä on rakkaus?	73
Lähisuhdeväkivallasta yleisesti	113
Lähisuhdeväkivallan syitä ja ennaltaehkäisykeinoja	127
Lopuksi	137
<i>Liite:</i> Ohjeita	143
<i>Liite:</i> Mistä saa apua?	155
Lähteet	163

Aluksi

Vietin kumppanini syntymäpäiväjuhlia helsinkiläisessä yökerhossa. Yökerhoa ei enää ole, eikä kyseistä parisuhdettakaan. Loppuvuoden sääennusteiden mukainen kylmä ja märkä piiska komensi ihmisiä pysymään sisällä. Kellon viisarit olivat jo vaihtaneet päivän seuraavaan, kun seisoin Mannerheimintiellä kumppanini kanssa. Olimme lähdössä seuraavana päivänä risteilylle, jonka olin antanut hänelle syntymäpäivälahjaksi.

Se tapahtui matkalla taksijonoon. Edellämme muutama ihminen odotti kyytiään kotiin, ja he joutuivat vastentahtoisesti todistamaan tilannetta, jossa en ollut aikaisemmin ollut. Enkä ole ollut koskaan sen jälkeen.

Hän suuttui minulle. Se ei ollut uusi asia parisuhteessamme, mutta tällä kertaa hän suuttui enemmän kuin ennen. Asia oli pieni, lähes olematon. Niinhän ne yleensä ovat. Ennen kuin ehdin edes ymmärtää, tunsin iskun toisella puolella päätäni. Yhtäkkiä kaikki ajatukseni katosivat, sanomani lause jäi puolittaisena ilmaan roikkumaan ja tuntui kuin aika ympäriltäni olisi pysähtynyt. Sadepisarat

jäivät leijaillemaan paikoilleen, liikennevalot paistoivat vihreinä, mutta yksikään auto ei liikkunut. Hänen kasvoillaan oli ärtymyksen ja vihan sekainen naamio.

Se tuntui samalta kuin se, kun lensin pikkutyttönä pyörän ohjaustangon yli painettuani vahingossa kovassa vauhdissa etujarrun pohjaan uudesta pyörästäni. Hengitys salpaantui, enkä pystynyt sanomaan mitään. Sisimpäni painui kasaan, muutuin pieneksi mytyksi, kevyeksi ja olemattomaksi, jonka talvinen tuuli saisi viedä mukanaan pois. Pois tästä nöyryytyksestä ja ihmisten edestä. Pois tästä jääkylmästä alkutalven yöstä. Tuntui kuin sisälläni olisi tyhjiä. Sydän, keuhkot, vatsalaukku, sisäelimet ja kaikki katosivat. Lakkasin olemasta ihminen ja olento, jolla oli väliä. Minulle sai huutaa ja minua sai lyödä. Minulla ei ollut mitään väliä.

Sivulliset puuttuivat tilanteeseen ja tarttuivat kumpuniini kuin villieläimeen, jota yritettiin saada rauhoittumaan. Hän mylvi ja itki. Katselin häntä epäuskoisena ja ihmeissäni. Olin niin järkyttynyt siitä mitä hän teki, etten osannut kuin lähteä kävelemeään kohti taksijonoa.

Taksimatka oli hiljainen ja takapenkillä oli vaikea tunnelma. Hiljaisuus oli painostava ja ahdistava. Istuimme vierekkäin, hänen katseensa oli naulittu ikkunaan. Kotona odottivat illan juhlien jäljet ja pöydälle unohtunut synttärilakkaku, jonka olin leiponut juhlissa tarjottavaksi. Tyhjät lasit ja värikkäät pillit odottivat keräämistään, ja puoliksi syödyt lihapasteijat lepäilivät lautasilla. Menimme nukkumaan hiljaisuuden ja epävarmuuden keskellä.

Heräsin seuraavana aamuna aikaisin. Seuranani oli vain kahvipannu ja kasa painavia ajatuksia edellisestä yöstä. Korvaani jomotti. Miten siihen saattoikin sattua niin paljon? Minua ahdisti ajatus siitä, että hän heräisi. Täytyisikö

meidän jutella lyönnistä? Mitä voisin siitä sanoa? Olin musertunut enkä pystynyt ajattelemaan yhtäkään asiaa loppuun. Mitä nyt tapahtuisi? Olisi helpompaa vain unohdtaa tapahtunut ja mennä eteenpäin. Meillähän oli tiedossa kiva viikonloppu, eikä viitsisi aloittaa sitä näin. En halunnut pilata ja latistaa tunnelmaa. Olihan hänen syntymäpäivänsä.

Lyöntiä oli edeltänyt hänen pitkään jatkunut passiivis-aggressiivinen käytöksensä ja erilaiset ongelmat parisuhhteessamme. Hän oli jo pitkään ennen lyöntiä käyttäytynyt minua kohtaan oudosti ja arvaamattomasti. Minusta oli tuntunut jo jonkin aikaa siltä, että hän oli vihainen minulle. Vihainen jostain, mitä minä olin, tai jostain, mitä minä edustin. Olin yrittänyt kysyä häneltä syitä – oliko hänellä murheita tai oliko jokin hullusti? Näin jälkikäteen ajateltuna ongelmat johtuivat pitkälti siitä, ettemme tunneneet toisiamme, kun aloimme seurustella. Yhtenä edellisen vuoden toukokuisena iltana suutelimme, juhannuksena hän kertoi rakastavansa, ja jo ennen syksyä asuimme yhdessä. Kaikki tapahtui niin nopeasti.

Lopulta hänkin heräsi. Olisi pitänyt jo lähteä matkaan, kohti risteilyviikonloppua. Lyhyinä lauseina kuuntelin selitystä siitä, kuinka hän ei olisi lyönyt, ellen minä olisi tehnyt sitä tai tätä. Jos en olisi silloin käyttäytynyt niin tai näin. En kuullut anteeksipyyntöä kertaakaan. En tähän päivään mennessä. Vaikka aamu oli vähäsanainen, hän koitti parhaansa selittää tekoaan minun syykseni. Hyväksyin syytökset.

Minä en kuitenkaan koskaan ajatellut, että jättäisin hänet. Kumppanini oli kertonut minulle vaikeasta lapsuudesta, yksinäisistä teinivuosistaan, vaikeasta suhteestaan sisaruksiinsa ja äidistään, jolla oli isoja haasteita elämässään. Isä hänellä oli olemassa, mutta ei läsnä.

Ajattelin, ettei kumppanillani ollut ketään muuta, johon tukeutua. Ajattelin pitkään, että elämäni tulee olemaan täynnä riitoja ja valheita, ja ehkä fyysinen väkivalta toistuisi. En kuitenkaan ajatellut, että jättäisin hänet yksin. Olen kiitollinen siitä, että hän teki aloitteen erosta joitain kuukausia sen jälkeen, kun oli lyönyt minua.

Olen pohtinut vuosien aikana, että myös minä olin ongelma suhteessamme. Koska olimme kaksi tuntematonta parisuhteessa, emme milloinkaan pysähtyneet kuulemaan mitä toinen halusi tai tarvitsi. Elimme parisuhteessa niin ikään omia unelmiamme ja aiheutimme tällä itsellemme ja toisillemme jatkuvia pettymyksiä, sillä minikäänlaista kommunikaatiota ei ollut. Riitelimme usein, ja riitämme olivat täynnä huutoa ja raivoamista, puolin ja toisin. Olimme toisillemme täysin väärät kumppanit. Itse olin tuohon aikaan niin rakkaudenkaipuinen, että halusin suhteen, halusin tuntea rakkautta ja halusin rakastaa, pysähtymättä miettimään kuka kumppanini oli. On epäreilua olettaa kumppanista asioita, joita hän ei ole. Tunkea häntä muottiin, johon hän ei sovi.

Tämä, eikä mikään, oikeuta kuitenkaan väkivaltaan.

En koskaan ajatellut olevani sellainen ihminen, joka ajautuisi kurjaan parisuhteeseen. Minähän puhun suoraan, olen tarkkarajainen ja minulla on tietyt ennalta määrätyt raamit, joiden sisällä pitää pysyä parisuhteessa. Tarkoiton niillä esimerkiksi sitä, että molemmat tekevät kotitöitä ja suunnittelevat yhteisiä viikonloppuja. Molemmat käyvät kaupassa, ja aikaa vietetään yhdessä. Parisuhteeseen ei kuulu pettämistä.

Kuitenkin asiat, joita en ollut määritellyt ennalta, tai asiat, joita en ollut edes osannut ajatella, olivat suhteessamme harmaalla alueella. Kumppanini valehteli minulle

usein, ja minusta muille. Joskus sain tietää siitä, ja jotkut asiat kuulin vasta eromme jälkeen. En osannut käsitellä tätä millään tavalla suhteen aikana, koska hänellä oli aina jokin selitys valmiina. Kumppanini väitti muille elättävänsä minua, vaikka kävin siihen aikaan kolmessa työssä. Hän oli aina oikeassa, ja minun roolini oli olla vähän typerä ja lapsellinen, olihan hän minua monta vuotta vanhempi.

Ajattelin parikymppisenä, etteivät minunlaiset ihmiset ajaudu ikäviin parisuhteisiin. Ajatushan on täysin typerä. Minkälaiset ihmiset sitten ajautuvat?

Totuus on se, että kuka tahansa voi päätyä parisuhteeseen väärän ihmisen kanssa, ja jokainen meistä voi joutua väkivaltaiseen suhteeseen. Olen vuosien varrella taistellut myös sen kanssa, kuinka vaikealta tuntuu ajatella, että parisuhteessani olisi ollut väkivaltaa. Sehän oli vain yksi lyönti. Vähättelen omaa kokemustani jatkuvasti, sillä tiedän, että monilla naisilla on ollut paljon ikävämpiä, toistuvia kokemuksia. Fyysistä väkivaltaa edeltää kuitenkin usein henkinen väkivalta. Sitä en ymmärtänyt tapahtuneen suhteessani ennen kuin vasta kauan sen jälkeen, kun olin eronnut kumppanistani.

En kertonut tapahtuneesta pitkään aikaan kellekään. Vasta eron jälkeen ja toipuessani suhteesta kerroin parhaalle ystävälleni siitä, mitä oli käynyt. Pikkuhiljaa kerroin muillekin läheisille ystäville ja lopulta myös perheelleni.

Päällimmäiset tunteeni olivat häpeä ja epäusko. Minua hävetti se, että olin antanut jonkun tehdä itselleni niin, ja se, että olin ylipäätään ajautunut sellaiseen tilanteeseen. Samaan aikaan ahdisti ajatus siitä, että joku ei uskoisi minua. Miksi kertoisin tapahtuneesta, jos joutuisin vakuut-

telemaan tai todistelemaan tapahtumia? Onneksi kukaan läheisistäni ei epäillyt minua.

Olen myös antanut anteeksi entiselle kumppanileni. Parisuhde vaikutti minuun pitkään sen jälkeen, kun olimme eronneet. Olen päässyt asioista yli jo kauan aikaa sitten ja mennyt eteenpäin elämässäni. Toivon, että myös hänellä on kaikki hyvin elämässään.

Olen haastatellut kirjaa varten kolmea naista, jotka ovat kokeneet lähisuhdeväkivaltaa eri tavoilla. Olen äärettömän kiitollinen Kaisalle, Ainolle ja Elisalle siitä, että he jakoi-
vat kokemuksensa kanssani ja luottivat tarinansa minulle. Olen muuttanut naisten ja heidän läheistensä nimet sekä tapahtumapaikkojen paikkakunnat, jotta Kaisan, Ainon ja Elisan tai heidän perheenjäsentensä henkilöllisyyksiä ei voi kirjan perusteella päätellä.

Olen kirjoittanut kirjan tositapahtumista, mutta esimerkiksi dialogi ja jotkin tilanteet on ilmaistu kaunokirjallisia keinoja käyttäen. En ole käynyt fyysisesti tapahtumapaikoilla, vaan paikat ovat kuvittuneet mieleeni ja olen kertonut niistä kirjassa niin hyvin kuin haastattelu-
jen perusteella olen voinut. Haastatteleman naiset ovat hyväksyneet kuvaukseni ja omat tarinansa tässä kirjassa. Halusin kirjoittaa tämän kirjan eri tavalla kuin podcastini jaksot, ja sen vuoksi päädyin käyttämään erilaisia tarinallisia keinoja todellisten tapahtumien kertomisessa.

Kirjan tarkoitus on lisätä tietoisuutta lähisuhdeväkivallasta ja madaltaa kynnystä hakea apua, niin lähisuhdeväkivallan kokijoiden, heidän läheistensä kuin väkival-
lan tekijöidenkin. Olen lukenut tätä kirjaa varten lukuisia artikkeleita ja tutkimuksia, joita olen käyttänyt kirjan tietolähteinä. Kaikki lähteet löytyvät kirjan lopusta listattuna.

Haluan esittää kiitokset Ensi- ja turvakotien liiton Tuulia Kovalle, Jaana Autolle, Riina Karjalaiselle sekä Aura Yliselälle, jonka kanssa aloitimme tämän yhteistyön vuonna 2022. Ensi- ja turvakotien liiton ammattilaiset ovat auttaneet minua kirjan kanssa valtavasti. Kiitän myös Miessakit ry:n Matti Kupilaa, jonka haastattelua on käytetty yhtenä kirjan lähteenä.

Haluan myös kiittää kaikkia organisaatioita, jotka lähitivät kirjaan mukaan. Kirjan loppuun on koottu tietoa erilaisista suomalaisista organisaatioista, joista lähisuhdeväkivallan kokijat, tekijät ja läheiset voivat saada apua ja tukea.

Lopuksi haluan kiittää kustannustoimittajaani Panu Väänästä, jonka apu on ollut korvaamaton koko prosessissa.

Kaisa

UNELMA YDINPERHEESTÄ

Helsinki, 2015

Sairaalan valot loistivat kirkkaina kuin keskipäivän aurinko kesäkuussa. Kaisan silmät tuntuivat väsyneiltä ja kyynelien suola oli turvottanut silmäluomia. Vatsanpohjassa muljui epätoivo, ja rintaa poltti pettymyksen ja pelon sekainen paine. *Miksi taas?* Huoneessa oli hiljaista. Kaisa tarkkaili sivusilmällä Mikkoa, joka istui sängyn vierellä. Mies oli painanut päänsä kasvoihin ja hänen yläruumiinsa heilui hiljaa levottomana.

Kaisa ei enää muistannut kunnolla, mitä oli tapahtunut. Riita Mikon kanssa oli äitynyt, mutta sen jälkeen muisti oli katkennut. Seuraavassa hetkessä Kaisa oli taas maannut lattialla, tällä kertaa osuma oli tullut vatsaan. Lattialla Kaisa tunnusteli kipujaan, jotka säteilivät navan vierestä koko vatsaan. Hänen katseensa oli kiinnittynyt olohuoneen sohvan vieressä odottavaan pahvilaatikkoon, jonka kylkeen